

σαρίων ἦτο τὸ κέντρον τῶν λογίων ἀνδρῶν ἐν Εὐρώπῃ ὅπου οἱ τότε μεγίστανες ἐρθόνησαν. Ἀποθανῶν κατέλειπεν τὴν σπουδαιότατην βιβλιοθήκην του εἰς Ἑνετιαν διὰ τοὺς ἑταίρους του, τοὺς καταφεύγοντας ἐκεῖ πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν αὐτῶν δυναμικῶν. Τοιοῦτοι προσέτι ὑπῆρξαν ὁ Ἰσιδώρος Γαζής, ὁ Γεώργιος Ἀμαρούτσος, ὁ καὶ Σκενδέρουπης περὶ οὗ ὁ περίφημος ἐν τοῖς ἱστορικοῖς Καθηγητῆς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου Κ. Παπαρηγόπουλος ἰκανὸν λόγον ἐποίησατο. Γεώργιος Ἀργυρόπουλος, Κωνσταντῖνος Λάσκαρης, Ἀνθιμος Γαζής, ὁ αἰδιμὸς Κοραΐς, ὁ μέγας ἀνακαινιστῆς καὶ ἀναπλάστης τῆς κοινῆς γλώσσης ἔθνους ἀποδείξας διὰ τῶν συγγραμμάτων του ὅτι ἡ καθωμιλημένη εἶνε θυγάτηρ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, Εὐγένιος ὁ Βούλγαρης καὶ λοιποὶ, οἵτινες προσεπάθουν ν' ἀποκτήσωσιν τὴν εὐνοίαν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κοινῶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν συνετέλεσαν καὶ οἱ διάφοροι ὑπηρεσίας ἀναλαμβάνοντες ἐν τῷ ὀθωμανικῷ ἔθνει, ὡς ὁ μέγας Λογολέτης Ἰεραξ, ὁ ἀρχὼν Ξειάκης ὅστις ἔσωσε τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς καθαιρέσεως διὰ τῆς ἰσχύος του. Περὶ τούτων λέγει ὁ καθηγητῆς Κ. Παπαρηγόπουλος. Ἄλλ' ὁ κυριώτατος τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους εὐεργέτης ὑπῆρξε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους αὐτὸ τὸ ἔθνος ἐν συνόλῳ λαμβανόμενον, ἥτοι ἡ μεγάλη τῶν Ἑλλήνων οὐμά, οἵτινες διαγαγόντες ἐπὶ 4 ἑκατονταετηρίδας βίον ταλαίπωρον ἐν ἀδιαλείπτοις κακουχίαις καὶ καταπίεσεσι καὶ συνεχῶς σχεδὸν ἐπαναστατοῦντες διέσωσαν ἀλόβητον τὴν γλῶσσαν τὴν θρησκείαν τὴν ἐθνότητα καὶ τὰς περὶ ἀγαθωτέρου μέλλοντος ἀκραδάντους πεποιθήσεις. Μετὰ ταῦτα τὸ 1700 καὶ ἔξῃ διάφοροι ἄνδρες ἤρχισαν καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι νὰ ἀνεμορφοῦν μαθητὰς χρῆσιμῶν πρὸς διὰδοσιν τῶν γραμμάτων διὰ τῆς διδασκίας τῶν καὶ τοιοῦτοι ἦσαν κατ' ἰσχύος τοὺς χρόνους Νικηφόρος ὁ Θεοτόκης, Ἀθανάσιος Φαλιῶς, Πάριος ὁ Ἀθανάσιος, Δικρόθεος, Πρωῖος Λάμπρος, Φωτιάδης, Κ. Κούμας, Κ. Οἰκονόμος Βάμβα, Γεννάδιος. Ἰνωστὸν ὅμως ὅτι εἰς τὴν τῶν αὐτῶν διὰδοσιν τῆς παιδείας συνετέλεσαν καὶ ἡ πρόθυμος ἐνέργεια τῶν τότε δεσποζόντων Ἑνετῶν.

Παρατηροῦντες νῦν τὰς συμφορὰς καὶ τὰς περιστάσεις, εἰς ἃς περιέπεσαν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀποφαινόμεθα διαρκῆν ὅτι οὐδὲν ἔθνος διεξήγαγεν τόσον καλῶς τὸν βίον του καὶ ἐνδόξως, ὅσον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, χάρις εἰς τοὺς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀκμάσαντας

Ἑλληνας εἰς οὓς πρέπει νὰ ἀναπέμψωμεν τοὺς εὐχόμενους καπνοὺς τῆς εὐλιχρινουῦς καὶ βαθύτης ἡμῶν εὐγνωμοσύνης. Διότι οὗτοι ἀπέτελεσαν τὸ στέλεχος τοῦ δένδρου ἀνευ τοῦ ὁποῦ αἱ κρηπίδες, αἱ τεθεμελιωμέναι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας δὲν ἤθελον στερεωθῆ καὶ ἐπομένως ἤθελον καταπέσει. Τοιοῦτους λοιπὸν μαρτυρῶντες πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν ἀκριβῶς. Ὁ δὲ τρόπος ὁ ἐπιτυχῆς, καθ' ὃν πρέπει νὰ περιεργαζώμεθα τοὺς χρόνους αὐτοὺς εἶνε ὁ ἔξῃς. Νὰ λαμβάνωμεν ἕκαστον συγγραφεὰ καὶ τούτου μὲν τὸν βίον, νὰ ἐξάγωμεν ἀκριβῆ καὶ ἀληθῆ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων παρ' ἡμῖν βοηθημάτων ἢ ὑπομνημάτων καὶ οὐχὶ παρεδεδωμένοι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυγεν ἐν ἑξ' αὐτῶν ὑπόμνημα, ὡς ἀληθές, ὅπως συνέβη ἐν τῇ νεωστὶ ἐκδοθείσῃ συγγραφῇ τοῦ βίου τοῦ αἰδιμοῦ Κ. Κούμα ὑπὸ Α. Ἐμμανουῖλ, ἧς τὸ πλεῖστον εἶνε ἀντιγραφή νὰ εἰσταζώμεν τὰ συγγραμματα αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὰς βαθμίδας τῶν προγεγενημένων καὶ τῶν ἐπομένων, ἵνα καθορώμεν τὴν θέσιν, ἣν κατέχουσι ἐν τῇ φορᾷ τῆς προόδου καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὴν κατὰστασιν τοῦ τόπου, ἐν ᾗ εἶη καὶ τὸν τρόπον, ὃν χρῆσιν ἐποιήτατο ὁ συγγραφεὺς, ὅπως διὰ τῶν συγγραμμάτων προᾶξῃ τὸν τῶν συμπολιτῶν του νοῦν.

Δυστυχῶς ἐν ᾗ ἐγγύει τοὺς ἄλλους χρόνους τῆς ἱστορίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ πάντων δύναται τις νὰ ἴδῃ διὰ πολλῶν ὀφθαλμῶν πασιφανῶς τ' αὐναντίον αὐτοὺς τοὺς παρελθόντας αἰῶνας μολις τις διὰ μικρῶν δύναται νὰ ἀτενίσῃ. Ἄν καὶ πρέπῃ ἕκαστος μὲ ὄλως τὰς ὑπαρχούσας δυσχερείας, νὰ ἐπιχειρῇ ἔργον, οὕτως ἢ ὠφέλιμα εἴσεται κοινῇ τῷ ἔθνει καὶ ὅπου μεγίστην χάριν θὰ ἀπονέμῃ εἰς τὸν ποιήσαντα φανεράν τὴν μέσθην γενεάν τοῦ ἔθνους του, ἥτις ἀκολουθοῦσα τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῆς καὶ λειψύσασα τὰς καρδίαις διὰ νέων εὐγενετέρων θρησκευτικῶν αἰσθημάτων, ὅπου ἀποδεικνύει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ὅτι ὡς ἀρχὴν. ὅτι ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ φιλοσοφία εἶνε καλλώπισμα πάσης χριστιανικῆς ψυχῆς, ἢ ἀνέμειξε ἐν παντί τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον παρέχοντα πρὸς τούτους κέντρα μελισσῶν.

Συγγραμματα τοιαῦτα δι' ὧν δύναται τις νὰ σπουδάσῃ τὴν ἐποχὴν ταύτην παρ' ἡμῖν εἶναι τὰ συγγραμματα καὶ αἱ διατριβαὶ τοῦ περιφανοῦς καθηγητοῦ Κ. Παπαρηγοπούλου, ἀνδρὸς ἀσχοληθέντος λίαν ἐμβριθῶς ὡς πρὸς ἔθνη καὶ τοῦτο (ζήτημα β.) τοῦ ἐντιμοτάτου ὁμογενοῦς ἡμῶν ἐν Παρισίοις κ. Σάθα; γ.) τοῦ ἱατροῦ κ. Γούδα δ.) τοῦ περικλύτου ἄνδρ. Παπαδοπούλου

Βρετοῦ, εἰς οὗ τὸ ἔργον οὐ μόνον δύναται τις νὰ ἴδῃ τὴν μεγάλην προθυμίαν, μὲ τὴν ὁποῖαν διάφοροι ξένοι τε καὶ Ἕλληνες προσφέρουσι καὶ ἐπιθυμοῦσι τὴν ἀπόκτησιν τοιοῦτων συγγραμμάτων ἀλλὰ καὶ κατάλογον τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν βιβλίων τῶν ἐκδοθέντων κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας καὶ ὀλίγα τινα ἄλλα ὡς Σχίρα ἢ νέα Ἑλλάς, ὅπου ἐξεδόθη νεωστὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ι. Κρίμου, τοῦ Ῥίζον Λενοῦλου καὶ παροδικῶς τοῦ Γάλλου Lrunet manuel du binaire, ἐν ᾗ καταχωρίζεται καὶ ἐπικρίσις ἕκαστου συγγραμματος καὶ τοῦ Ὀδίου de grecis illis. Χαίρομεν δὲ διότι βλέπομεν ἀνακαινιζόμενον τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Λάμπρου ὡς τοῦτο δεῖκνυσι ἡ ἱστορικὴ πραγματεία περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ ἔτους 1821 τὰ ἐκδοθέντα ἔργα τοῦ Ἀκομινάτου, ἡ ἐκδοσις τοῦ περὶ ζωγραφίας ἀνεκδότου, αἱ διάφοροι μελέται περὶ ἐκκλησιῶν, ὡς ἡ περὶ οἰκοδομῆς τῆς τῶν Ἁγίων Θεοδώρων κ.λ.π. καὶ οὓς ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν, μέλλοντες νὰ ἐξετάσωμεν ἐν τῶν τοιοῦτων ἀντικειμένων θηλ. ὁποῖος ὁ Κ. Βαρδαλάχος, ὁ βίος αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπιγενομένη ὠφέλεια εἰς τὸ ἔθνος παρ' αὐτοῦ.

Συνέχεια εἰς τὸ προσεχές.

Ν. Σ. ΦΑΡΑΝΤΑΝΤΟΣ

ΠΟΙΚΙΛΙΑ

Φιλόμοσος ἄγγλος, διατρίβων ἐν Ἰταλίᾳ, προήθετο ἄθλον ἐκ 500 φράγκων ὑπὲρ τῆς καλλιτέρας εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφράσεως τοῦ πολιτικοῦ λόγου, ὃν ἀπήγγειλλεν ἐν Βονωνίᾳ κατὰ τὴν παρελθόντα φεβρουάριον ὁ βουλευτῆς Μιχαήλης, πρῶτον πρωθυπουργός. Εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ διαγωνίσματος ἐπιτροπὴν, συγκειμένην ἐκ τοῦ πολυμαθοῦς βουλευτοῦ Βόγκη καὶ τοῦ καθηγητοῦ Πελλισιόνη, προσήχθησαν δώδεκα μεταφράσεις τοῦ ἀνωτέρου λόγου εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν. Ἀλλὰ μετ' αὐστηρὸν ἑλεγχον ἢ ἐπιτροπὴ οὐδεμίαν τῶν δώδεκα τούτων μεταφράσεων ἀπέφηνεν ἀξίαν τοῦ ἐκ 500 φράγκων βραβεῖου. Τὸ διαγώνισμα δὲν ἐπαναλαμβάνεται πλέον.